

beperkt: predikbeurten in de stad, korte mededelingen, landelijk predikantennieuws (met grote vertraging). Maar dat was heel wat meer dan het hervormde blad, dat in november was gestopt en daarna maar tweemaal verscheen.

Een nieuw begin

Na de bevrijding kwam het openbare leven maar moeizaam op gang, omdat de verbindingen nog zeer beperkt waren. Zoals te verwachten was waren de gereformeerden het eerst weer actief met een blad. Er verschenen in juli 1945 zelfs twee verschillende, omdat een kerkscheuring die men in de oorlog niet wilde uitvechten helaas alsnog zijn beslag kreeg. Bovendien was Van Wijngen de uitgever van beide en die hoefde dus niet op een kerkenraadsbesluit te wachten. De hervormden begonnen pas weer in januari 1946. De lutheranen hadden incidenteel een stencil met

mededelingen en moesten wachten op het enthousiasme van een nieuwe jonge predikante. Toen was het intussen al 1949.

Literatuur

Gerard Raven, 'De hervormde kerkbladen van Amersfoort 1846–1999', *Flehite: historisch jaarboek voor Amersfoort en omstreken, deel IX* (2008) 54–73

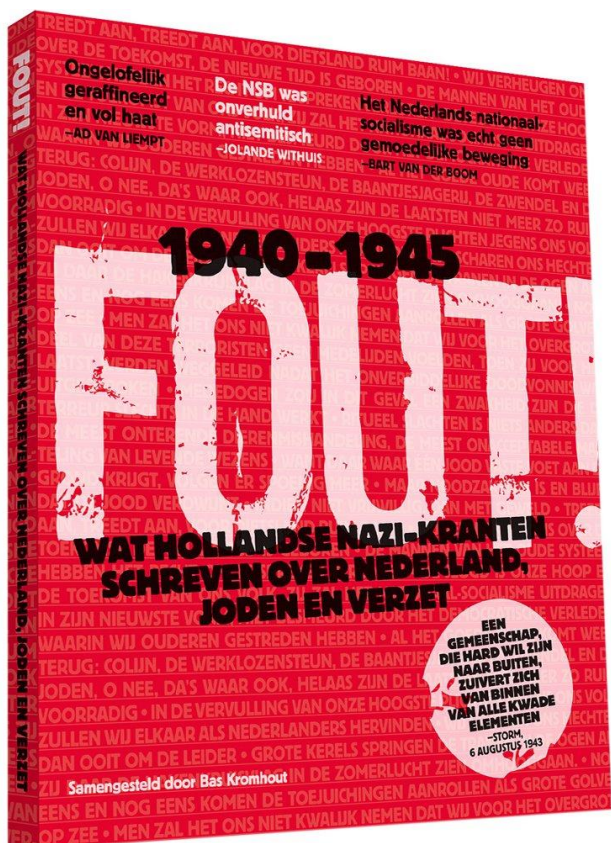
Gerard Raven, '[Degelijkheid voorop: de gereformeerde kerkbladen van Amersfoort 1917–2000](#)', *Flehite: historisch jaarboek voor Amersfoort en omstreken, deel XI* (2010) 64–87

Gerard Raven, '[Tegen de stroom in: de laatste tachtig jaar van de lutherse gemeente Amersfoort 1929–2009](#)', *Flehite: historisch jaarboek voor Amersfoort en omstreken, deel XIII* (2012) 78–113.

NSB was gevaarlijker dan men dacht

Gerard Raven

Bas Kromhout, Fout! 1940–1945 Wat Hollandse Nazi-kranten schreven over Nederland, joden en verzet (Amsterdam: Historisch Nieuwsblad i.s.m. Koninklijke Bibliotheek, 2016), isbn 978-90-8571-514-6, 192 pp, € 24,95

Historicus Kromhout weet alles van de NSB en de Nederlandse SS. Het viel hem al enige jaren op dat er vergoelijkend over de NSB werd geschreven, als een gematigd redelijk alternatief voor de Duitse nazi's. Daarom wilde hij laten zien dat het allemaal veel minder positief was.

Hij heeft een selectie gemaakt van artikelen uit foute bladen als *Volk en Vaderland*, *De Zwarte Soldaat*, *Hamer*, *Het Nationaal Dagblad*, *De Misthoorn* en *De Gil*. Ook vroeg hij bekende collega's om daarop te reageren: Bart van der Boom, Evelien Gans Chris van der Heijden, Ad van Liempt en Jolande Withuis.

Manipulatie

Kromhout ontdekte dat sommige teksten journalistiek van hoge kwaliteit waren. Vooral *De Gil* was goed en grappig geschreven. Toch is de inhoud 'heftig spul', waarmee veel goedwillende en zelfs weldenkende Nederlanders zijn gehersenspoeld en ingeschakeld in de nazi-machine, niets beter dus dan de Duitse bladen. Daar deed de minachting van echte

nazi's voor de NSB niets aan af. Eigenlijk mogen we dus dankbaar zijn dat er nog voldoende

Nederlanders over waren die er niet in traptten, zodat de invloed van de NSB beperkt bleef.

Krantenexit! Klaar met verzamelen

Louis Nierijnck

Zo'n 65 jaar lang ben ik een rasechte krantenverzamelaar geweest en in die periode zijn er duizenden oude kranten door mijn handen gegleden, elke editie als een getuige uit de tijd zelf. Ze brachten berichten van rampen, oorlogen, noem maar op. Ze roken zelfs naar een verleden tijd!

Toch komt een tijd dat je de couranten minder goed kan lezen, zelfs de reuk verdwijnt. Je kon je in vervlogen tijden wanen bij het lezen in die bruingeworden couranten. En natuurlijk komt een tijd dat je ook door familieomstandigheden genoodzaakt wordt om je ruime huis te verwisselen voor een makkelijk, maar zeer klein

appartement. Het was zo ver nog niet, maar je moet maatregelen nemen, anders moet de enorme collectie opgeslagen worden of een mooie bestemming worden gegeven.

Ik koos voor het laatste en zo ging de verzameling Engeland uit de 17de en 18de eeuw naar Amerika. Het leuke curieuze gedeelte vond zijn weg naar een mooie bibliotheek in Antwerpen en de Nederlandse waardevolle collectie verhuisde naar een in Engeland wonende vriend-verzamelaar, die de hele opzet min of meer in mijn stijl zal aanpassen. Allemaal prima bestemmingen dus.

Alle geschriften van W.P. Sautijn Kluit in vier delen

Louis Nierijnck

Ooit beloofde ik wijlen mijn vriend Dick Voortman dat die zeldzame delen van alle gebundelde geschriften van de 19de-eeuwse pershistoricus Sautijn Kluit na mijn overlijden naar hem zouden gaan, maar helaas verliet Dick eerder de wereld. Die uitgave van alle geschriften over de persgeschiedenis werd verzorgd door de zuster van Kluit na zijn voortijdig overlijden. Het is een zeldzame uitgave geworden, deze zogenaamde nagelaten geschriften in vier lederen banden uitgebracht. Ik kocht het stel ooit op een veiling. In de

boeken bevinden zich ook een Carte de visite van Kluit, enkele notities van zijn hand en de rouwkaart.

Uiteindelijk kwamen de banden terecht bij mijn jarenlange vriend René Vos, die er ook zo gecharmeerd van was. Ik beloofde hem die set weer na mijn overlijden, maar mijn jongste zoon Erik zei me: "Pa, je kan die boeken beter nu al geven, want jij overleeft hem weer". Erik had gelijk, dus gingen ze naar hem en René was er erg blij mee.

In Memoriam René Vos (1942-2016)

Inmiddels weten we dat het helaas anders is gelopen, want de pershistoricus (en vanaf 1987 VKTV-lid, totdat hij in 2013 ernstig ziek werd) dr. René Antonius Hendrikus Vos is op 10 april 2015 op 73-jarige leeftijd overleden. René promoveerde op 3-3-1988 in Leiden op een proefschrift '*Niet voor publicatie, de legale Nederlandse pers tijdens de Duitse bezetting*' (ISBN 90-218-3752-8). De redactie van *Au Courant* wenst zijn vrouw Elly Nijdam sterkte toe met het verlies van haar man.